

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фармакології та фармакогнозії

«Затверджую»
В.о. ректора ОНМедУ,
д. мед. н., професор
Р.С. Вастьянов

ПРОГРАМА ВИБРОКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОБІЧНІ РЕАКЦІЇ ПРОТИТУБЕРКУЛЬОЗНИХ ПРЕПАРАТІВ
(назва навчальної дисципліни)

підготовки: докторів філософії на ІІІ освітньо-науковому рівні
(назва рівня вищої освіти)

галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»
(шифр та назва галузі знань)

Спеціальність **222 «Медицина»**

Спеціалізація **14.01.26 «Фтизіатрія»**

Розробники програми:

Завідувачка кафедри фтизіопульмонології, д.мед.н., проф. Мацегора Н. А.
Доцент кафедри фтизіопульмонології к.мед.н., доц. Лекан О. Я.
Доцент кафедри фтизіопульмонології к.мед.н., доц. Смольська І. М.
Асистент кафедри фтизіопульмонології ас. Омел'ян Л. П.

2020 рік

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів» складена на підставі освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з підготовки докторів філософії зі спеціальності 222 «Медицина» ОНМедУ, затвердженою Вчену Радою ОН-МедУ від 04.06.2020 року (протокол № 11).

Програму обговорено на засіданні кафедри «28 » серпня 2020 р. (протокол № 1).

Завідувачка кафедри, д.мед.н., професор Г.М Мацегора Н. А.

Програму ухвалено на засіданні предметно-циклової методичної комісії з терапевтичних дисциплін «28 » серпня 2020 р. (протокол № 1).

Голова предметної циклової методичної комісії з терапевтичних дисциплін, д.мед.н., проф. Г.М Мацегора Н. А.

Програму затверджено на засіданні Центральної координаційно-методичної Ради ОНМедУ від «16 » вересня 2020 р. (протокол №1).

В.о. проректора з науково-педагогічної роботи,
Д.мед.н., професор

 Шмакова І. П.

Опис навчальної дисципліни (анотація)

За даними ВООЗ, ускладнення (або побічні реакції – ПР) лікарської терапії знаходяться на п'ятому місці серед причин смертності у світі (після серцево-судинних, онкологічних захворювань, травм і хвороб легенів). За даними ВООЗ, ПР виникають у 0,4–20 % госпіталізованих хворих та у 2,5–28 % амбулаторних хворих.

ПР на протитуберкульозні препарати (ПТП) першого ряду відбуваються відносно рідко, у той час, як при лікуванні хіміорезистентного ТБ (ХРТБ) при прийомі п'яти і більше ПТП, частота ПР коливається в межах 44% – 60% випадків. Крім того, встановлено, що в Україні приблизно 50 % нових випадків ТБ виникають у ВІЛ-інфікованих осіб, й саме ця форма (ХРТБ/ВІЛ) потребує тривалої специфічної терапії, від 20 міс. та довше, що сприяє накопиченню кумулятивного токсичного ефекту ПТП і виникненню побічних патологічних реакцій.

Протягом останнього часу ПР визнані джерелом невирішених проблем практичної і суспільної охорони здоров'я, які додають значний негативний внесок у захворюваність і смертність від ТБ, тому що є основною причиною переривів у лікуванні. Така ситуація сприяє зростанню поширеності лікарсько-

стійкого ТБ, що, у свою чергу, призводить до значного збільшення витрат на охорону здоров'я.

Програма вибіркової навчальної дисципліни стосується можливої побічної дії ПТП, механізму їх виникнення, проявам та попередженню побічних реакцій.

Програма вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів» визначає передумови доступу до навчання, орієнтацію та основний фокус програми, обсяг, необхідний для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії, перелік загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, нормативний і варіативний зміст підготовки фахівця, сформульований у термінах результатів навчання, та вимоги до контролю якості вищої освіти.

Вибіркова навчальна дисципліна Побічні реакції протитуберкульозних препаратів складається з 4 кредитів ЄКТС (120 годин): у кожному кредиті по 15 аудиторних годин та 15 годин для самостійної роботи; усього 60 аудиторних годин та 60 годин для самостійної роботи.

Предметом вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів» є характерні побічні дії ПТП, що можуть виникати при їх застосуванні у терапевтичних дозах; патогенетичні механізми розвитку побічних ефектів; заходи, що сприяють зменшенню або попередженню виникнення побічних ефектів. МОЗ розроблено етапи надання медичної допомоги пацієнтам, хворим на ТБ та ко-інфекцію, у яких виникають ПР під час лікування, складені алгоритми своєчасного та повноцінного лікування більшості відомих ПР, що дозволяє зменшити їх кількість та сприяє підвищенню ефективності лікування даної категорії хворих.

Міждисциплінарі зв'язки: базуються на вивченні здобувачами нормальної та патологічної клінічної анатомії, гістології, цитології та ембріології, клінічної хімії, загальної та клінічної патологічної фізіології, мікробіології, вірусології та імунології, фармакології, загальної фармації та клінічної фармакології, пропедевтики внутрішніх хвороб та терапії, інфекційних хвороб, сімейної медицини, фтизіопульмонології, внутрішньої медицини, що передбачає інтеграцію з цими дисциплінами та формувати умінь застосовувати знання в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

1. Мета та завдання вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів»

1.1 Метою вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів» є оволодіння комплексом знань, вмінь, навичок раціонального й безпечної для здоров'я людини застосування протитуберкульозних препаратів, що має зменшити частоту або попереджати виникнення небажаних ефектів для проведення планування та виконання власних досліджень, для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки, виконання функціональних обов'язків, пов'язаних з раціональним вибором лікарських препаратів.

1.2 Основними завданнями вибіркової навчальної дисципліни є:

1) надання здобувачам ступеня доктора філософії знань щодо різновидів, механізмів розвитку, причин та клінічних проявів побічної дії ПТП;

2) надання здобувачам ступеня доктора філософії знань відносно ознак отруєння лікарськими препаратами, механізму дії, ймовірного перебігу та шляхів попередження й корекції побічних ефектів при призначенні ПТП;

3) надання здобувачам ступеня доктора філософії знань щодо прогнозування взаємодії між лікарськими засобами, оцінювання співвідношення ризик/користь при застосуванні різних ПТП.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти).

Згідно з вимогами освітньо-наукових программ спеціальностей, дисципліна забезпечує набуття аспірантами компетентностей:

інтегральні:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми, проводити незалежне оригінальне наукове дослідження та здійснювати педагогічну, професійну, дослідницьку та інноваційну діяльність в галузі медицини.

загальні:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність знати та розуміти предметну область та професійну діяльність.
3. Здатність спілкуватися державною мовою.
4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, використовувати інформаційні і комунікаційні технології; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
5. Здатність працювати в команді
6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
7. Здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально, відповідально та свідомо.

спеціальні (фахові, предметні):

1. Навички комунікації та клінічного обстеження пацієнта.
2. Здатність визначати перелік необхідних клініко-лабораторних та інструментальних досліджень та оцінювати їх результати.
3. Здатність встановлювати попередній та клінічний діагноз туберкульозу.
4. Здатність визначати принципи лікування туберкульозу, необхідний режим праці та відпочинку і характер харчування.
5. Здатність прогнозувати та діагностувати побічні реакції в процесі лікування.
6. Здатність діагностувати невідкладні стани.
7. Здатність визначати тактику та надавати екстрену медичну допомогу.
8. Здатність виконувати медичні маніпуляції.
9. Здатність планувати та проводити санітарно-гігієнічні та профілактичні заходи.
10. Здатність до визначення тактики ведення контингенту осіб, що підлягають

- диспансерному нагляду.
11. Здатність проводити експертизу працездатності.
 12. Здатність вести медичну документацію.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Результати навчання

Аспірант при вивчені дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів» повинен знати:

1. Організацію медичної допомоги хворим на туберкульоз: виявлення, діагностика, лікування, профілактика, диспансерний нагляд.
2. Міжнародні стандарти контролю за туберкульозом. Сучасні підходи до виявлення та діагностики туберкульозу. Стандартизацію клінічної допомоги.
3. Загальні принципи лікування туберкульозу. Антимікобактеріальні препарати. Стандартні режими лікування хворих на туберкульоз.
4. Загальні принципи антимікобактеріальної терапії: комплексність, комбінованість, контролюваність, тривалість і безперервність, етапна послідовність, індивідуальний підхід. Протитуберкульозні препарати (ПТП): класифікація, дози, методи і кратність введення в організм хворого.
5. Стандартні режими хіміотерапії. Поняття про хіміорезистентність. Критерії вилікування хворих на туберкульоз. Категорії лікування хворих на туберкульоз. Спостереження за станом хворих на туберкульоз у процесі лікування.
6. Методи оцінки ефективності та безпеки фармакотерапії.
7. Побічні реакції на антимікобактеріальні препарати.
8. Класифікацію побічних реакцій на протитуберкульозні препарати.
9. Причини розвитку побічних реакцій на протитуберкульозні препарати.
10. Фактори риску розвитку ПР при лікуванні туберкульозу.
11. Алергічні та неалергічні побічні реакції на ПТП.
12. Механізми розвитку ПР на ПТП. Шкіряні прояви, методи виявлення сенсиблізаційної дії ПР на ПТП. Методи лікування та запобігання ПР.
13. Токсичні та токсико-алергічні побічні реакції на протитуберкульозні препарати.
14. Токсичні та токсико-алергічні побічні реакції на окремі ПТП. Лікування. Препарати із невизначеною ефективністю. Комбіновані ПТП.
15. Особливості фармакотерапії туберкульозу.
16. Побічні ефекти, що виникають при застосуванні лікарських засобів, які впливають на ЦНС, серцево-судинну систему, систему крові, імунітет.

17. Особливості фармакотерапії туберкульозу у вагітних, у хворих на патологію нирок, печінки, у ВІЛ-інфікованих.
18. Контроль, моніторинг та ведення побічних реакцій на протитуберкульозні препарати.
19. Клініко-лабораторний та інструментальний моніторинг за якістю лікування. Профілактичні заходи на стаціонарному та амбулаторному етапах лікування ТБ.

Аспірант при вивченні дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів» повинен вміти:

- опанувати вміння діагностувати різноманітні клінічні форми туберкульозу;
- удосконалити навички і вміння для діагностики і диференціальної діагностики туберкульозу;
- опанувати знання з лікування та профілактики туберкульозу;
- оволодіти знаннями про можливі побічні реакції (ПР) протитуберкульозних антибактеріальних препаратів;
- трактувати фактори ризику та прогнозувати виникнення ускладнень лікування;
- трактувати результати лабораторного та інструментального дослідження;
- засвоїти алгоритм дій лікарів при організації допомоги хворим у випадках ПР при лікуванні ТБ;
- засвоїти основні профілактичні заходи у виникненні ПР;
- набути навичок і вмінь для оформлення результатів лікування та його ускладнень у відповідній медичній документації;
- демонструвати формування морально-етичних та деонтологічних якостей при професійному спілкуванні з хворим, а також принципами фахової субординації у фтизіатрії.

2. Структура вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів»

Навчання аспірантів проводиться на базі кафедри, що має сучасну лікувальну та діагностичну апаратуру і виконує весь обсяг фтизіатричної допомоги на сучасному рівні під керівництвом досвідчених спеціалістів кафедри. Термін навчання в аспірантурі – 4 роки. Протягом одного року аспірант отримує теоретичну і практичну підготовку за програмою на кафедрі фтизіопульмонології згідно індивідуальним планам та передатестаційну підготовку зі складанням іспиту теоретичної, практичної та загальної фтизіатрії.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Організація медичної допомоги хворим на туберкульоз: виявлення, діагностика, лікування, профілактика, диспансерний нагляд.

Міжнародні стандарти контролю за туберкульозом. Сучасні підходи до виявлення та діагностики туберкульозу. Стандартизація клінічної допомоги.

Тема 2. Загальні принципи лікування туберкульозу. Антимікобактеріальні препарати. Стандартні режими лікування хворих на туберкульоз.

Загальні принципи антимікобактеріальної терапії: комплексність, комбінованість, контролюваність, тривалість і безперервність, етапна послідовність, індивідуальний підхід. Протитуберкульозні препарати (ПТП): класифікація, дози, методи і кратність введення в організм хворого.

Тема 3. Стандартні режими хіміотерапії. Поняття про хіміорезистентність. Критерій вилікування хворих на туберкульоз. Категорії лікування хворих на туберкульоз. Спостереження за станом хворих на туберкульоз у процесі лікування.

Тема 4. Побічні реакції на антимікобактеріальні препарати.
Класифікація побічних реакцій на протитуберкульозні препарати.
Причини розвитку побічних реакцій на протитуберкульозні препарати.
Фактори риску розвитку ПР при лікуванні туберкульозу.

Тема 5. Алергічні та неалергічні побічні реакції на ПТП.
Механізми розвитку ПР на ПТП. Шкіряні прояви, методи виявлення сенсибілізуючої дії ПР на ПТП. Методи лікування та запобігання ПР.

Тема 6. Токсичні та токсико-алергічні побічні реакції на протитуберкульозні препарати.

Токсичні та токсико-алергічні побічні реакції на окремі ПТП. Лікування. Препарати із невизначеною ефективністю. Комбіновані ПТП.

Тема 7. Особливості фармакотерапії туберкульозу.
Особливості фармакотерапії туберкульозу у вагітних, у хворих на патологію нирок, печінки, у ВІЛ-інфікованих.

Тема 8. Контроль, моніторинг та ведення побічних реакцій на протитуберкульозні препарати.

Клініко-лабораторний та інструментальний моніторинг за якостю лікування. Профілактичні заходи на стаціонарному та амбулаторному етапах лікування ТБ.

2. Структура вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів».

Тема	Лек ції	Сем. зан.	СРС	Форми контролю
<i>Змістовий модуль 1. Організація медичної допомоги хворим на туберкульоз. Загальні принципи лікування туберкульозу. Стандартні режими хіміотерапії.</i>				
Тема 1. Організація медичної допомоги хворим на туберкульоз: виявлення, діагностика, лікування, профілактика, диспансерний нагляд.	2	6	8	Поточний контроль
Тема 2. Загальні принципи лікування туберкульозу. Антимікобактеріальні препарати.		6	6	
Тема 3. Стандартні режими лікування хворих на туберкульоз. Поняття про хіміорезистентність. Критерій вилікування хворих на туберкульоз.	2	10	12	
<i>Змістовий модуль 2. Стандартні режими хіміотерапії. Побічні реакції на антимікобактеріальні препарати. Контроль, моніторинг та ведення побічних реакцій на протитуберкульозні препарати.</i>				
Тема 4. Побічні реакції на антимікобактеріальні препарати.	2	6	8	Поточний контроль
Тема 5. Алергічні та неалергічні побічні реакції на ПТП.	2	4	6	
Тема 6. Токсичні та токсико-алергічні побічні реакції на протитуберкульозні препарати.	2	6	8	
Тема 7. Особливості фармакотерапії туберкульозу у вагітних, хворих на патологію нирок, печінки, у ВІЛ-інфікованих.	2	4	6	
Тема 8. Контроль, моніторинг та ведення побічних реакцій на протитуберкульозні препарати.		6	6	
Всього	12	48	60	

3. Тематичний план лекцій вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів».

№ з/п	ТЕМА	Кільк. годин
1.	Організація медичної допомоги хворим на туберкульоз: виявлення, діагностика, лікування, профілактика, диспансерний нагляд	2
2.	Стандартні режими хіміотерапії. Поняття про хіміорезистентність. Критерій вилікування хворих на туберкульоз.	2
3.	Побічні реакції на антимікобактеріальні препарати. Класифікація побічних реакцій на протитуберкульозні препарати. Причини розвитку побічних реакцій на протитуберкульозні препарати. Фактори ризику розвитку ПР при лікуванні туберкульозу.	2

4.	Алергічні та неалергічні побічні реакції на ПТП.	2
5.	Токсичні та токсико-алергічні побічні реакції на протитуберкульозні препарати.	2
6.	Особливості фармакотерапії туберкульозу у вагітних, у хворих на патологію нирок, печінки, у ВІЛ-інфікованих.	2
	Разом:	12

4. Тематичний план семінарських занять аспірантів вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів».

№	ТЕМА	Кільк. годин
1	Міжнародні стандарти контролю за туберкульозом. Сучасні підходи до виявлення та діагностики туберкульозу. Стандартизація клінічної допомоги.	6
2	Організація виявлення і діагностика туберкульозу в закладах, що надають первинну медичну допомогу. Діагностика туберкульозу в закладах, що надають вторинну медичну допомогу.	
3	Загальні принципи антимікобактеріальної терапії: комплексність, комбінованість, контрольованість, тривалість і безперервність, етапна послідовність, індивідуальний підхід. Протитуберкульозні препарати (ПТП): класифікація, дози, методи і кратність введення в організм хворого.	6
4	Стандартні режими хіміотерапії. Поняття про хіміорезистентність. Критерії вилікування хворих на туберкульоз. Категорії лікування хворих на туберкульоз. Спостереження за станом хворих на туберкульоз у процесі лікування.	6
5	Побічні реакції на антимікобактеріальні препарати. Класифікація побічних реакцій на протитуберкульозні препарати. Причини розвитку побічних реакцій на протитуберкульозні препарати. Фактори ризику розвитку ПР при лікуванні туберкульозу.	6
6	Алергічні та неалергічні побічні реакції на ПТП. Механізми розвитку ПР на ПТП. Шкіряні прояви, методи виявлення сенсиблізуєчої дії ПР на ПТП. Методи лікування та запобігання ПР.	4
7	Токсичні та токсико-алергічні побічні реакції на протитуберкульозні препарати. Лікування. Препарати із невизначеною ефективністю. Комбіновані ПТП.	4
8	Особливості фармакотерапії туберкульозу у вагітних, у хворих на патологію нирок, печінки, у ВІЛ-інфікованих.	4
9	Контроль, моніторинг та ведення побічних реакцій на протитуберкульозні препарати. Клініко-лабораторний та інструментальний моніторинг за якістю лікування.	4
10	Профілактичні заходи на стаціонарному та амбулаторному етапах лікування ТБ.	4
	Разом:	48

5. Тематичний план самостійної роботи аспірантів вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів».

№ з/п	Тема	Кількіс- ть годин
1.	Чинники ризику виникнення побічних реакцій на ПТП: спадковий зв'язок побічних реакцій як основа їх об'єктивної оцінки. Особливості при взаємодії різних класів ПТП.	4
2.	Законодавчі акти, що регулюють систему фармакологічного нагляду за побічними діями лікарських засобів в світі та в Україні.	6
3.	Побічні ефекти протитуберкульозної терапії. Стан та шляхи подолання медикаментозної резистентності збудника туберкульозу.	6
4.	Засоби, що викликають ураження серцево-судинної системи	4
5.	Побічні реакції ПТП збоку центральної та периферичної нервової системи	4
6.	Побічні реакція ПТП на гепатобіліарну систему	4
7.	Побічні реакції ПТП на сечовидільну систему	4
8.	Побічні реакції ПТП на органи ШКТ	4
9.	Побічні реакції ПТП на ендокринну систему	2
10.	Побічні реакції ПТП статеву систему.	4
11.	Побічні реакції ПТП на органи зору, слуху	4
12.	Побічні реакції ПТП на органи дихання	4
13.	Побічні реакції ПТП на імунну систему	4
14.	Правила та порядок заповнення форми № 137/о. Алгоритм подання повідомлень про отримані побічні ефекти ПТП. Підготовка до заключного заняття.	6
Разом:		60

6. Методи навчання

Викладання вибіркової навчальної дисципліни «Побічні реакції протитуберкульозних препаратів» на лекціях та семінарських заняттях забезпечується методичними розробками для кожного заняття, наочними засобами навчання для кожного заняття (презентації, відеолекції), інформаційним ресурсом кафедри, структурованими алгоритмами контролю вмінь.

Самостійна робота при вивчені вибіркової навчальної дисципліни забезпечується методичними розробками з самостійної роботи, наочними засобами навчання (відеолекції, презентації), інформаційним ресурсом кафедри, тематикою самостійних робіт, структурованими алгоритмами контролю вмінь.

Підсумковий контроль не проводиться, вивчення дисципліни завершується заліком на останньому практичному занятті.

7. Методи контролю:

- тести вхідного та заключного контролю рівня знань за темою практичного заняття;
- усна відповідь на питання за матеріалом поточної теми;

- розв'язання типових і нетипових клінічних ситуаційних задач;
- контроль практичних навичок;
- підсумковий залік.

8. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточний контроль. Оцінювання успішності вивчення тем дисципліни виконується за традиційною 4-х бальною шкалою. Наприкінці вивчення дисципліни поточна успішність розраховується як середній поточний бал, тобто середнє арифметичне всіх отриманих аспірантом оцінок за традиційною шкалою, округлене до цілого числа.

Підсумковий контроль. Вивчення навчальної дисципліни завершується заліком. Залік отримають аспіранти (пошукувачи), які не мають пропусків лекцій і практичних занять або відпрацювали пропущені аудиторні заняття і мають середній бал не менше, ніж 3,00.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Фтизіатрія : підручник / В. І. Петренко, Л. Д. Тодоріко, Л. А. Грищук [та ін.] ; за ред. В. І. Петренка. Київ : Медицина, 2015. 471 с.
2. Актуальні питання фтизіатрії: посібник / Д. Г. Крижаноський, В. А. Фрейвальд, Н. А. Марченко (та ін.). Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2015. 155 с.
3. Побочные реакции противотуберкулезных препаратов:учебное пособие /В.И.Петренко, Е.Н.Разнатовская, А.В. Радыш. Київ, 2014. 103 с.
4. Ведення побічних реакцій під час лікування хворих на туберкульоз та ко-інфекцію (туберкульоз/ВІЛ-інфекція/СНІД) (методичний посібник для лікарів) «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф.Г. ЯНОВСЬКОГО НАМН України». – Київ, 2016. – с.80.

Додаткова:

1. Профілактика туберкульозу. Навчальний посібник для студентів і лікарів-інтернів ВНМЗ IV рівня акредитації та лікарів / В. І. Петренко, М. Г. Долинська, А. В. Александрін, В. В. Петренко. Київ: 2 Print, 2017. 88 с. URL: <http://tb.ucdc.gov.ua/uploads/files/profilaktika.pdf>.
2. Невідкладні стани у практиці фтизіопульмонолога : навч. посібник / Н. А. Мацегора, О. Я. Лекан, О. А. Бабуріна, М. Ю. Голубенко. Одеса : „Астропрінт”, 2016. 64 с.
3. Туберкульоз кісток та суглобів : метод. рекомендації для студентів і лікарів- інтернів ВНМЗ IV рівня акредитації / Н. А. Мацегора, О. Я. Лекан, Л. П. Омельян [та ін.]. Одеса : ОНМедУ, 2018. 24 с.
4. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) допомоги «Вірусний гепатит С у

дорослих» [Електронний ресурс] / МОЗ України, 2016. – Режим доступу: www.dec.gov.ua/mtd/dodatki/2016_729_VGC/2016_729_УКРМД_VGC.doc

5. Уніфікований клінічний протокол екстеної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Медикаментозна алергія, включаючи анафілаксію» [Електронний ресурс] / МОЗ України, 2015. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/docfiles/dn_20151230_0916dod_ukr.pdf.

6. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Алкогольний гепатит» [Електронний ресурс] / МОЗ України, 2014. – Режим доступу : http://moz.gov.ua/docfiles/dod_ukr_dn_20140616_1.pdf.

7. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації «Хронічний панкреатит» [Електронний ресурс] / МОЗ України, 2014. – Режим доступу : http://dec.gov.ua/mtd/dodatki/2014_638_hronPankr/2014_638_УКРМД_НР.doc.

РОЗРОБНИКИ програми

Голова проектної групи:
Завідувачка кафедри фтизіопульмоналогії
ОНМедУ, д.мед.н., професор

Н. А. Мацегора

Члени проектної групи:

Доцент кафедри фтизіопульмоналогії
к.мед.н., доцент

О. Я. Лекан

Доцент кафедри фтизіопульмоналогії
к.мед.н., доцент

І. М. Смольська

Асистент кафедри фтизіопульмоналогії
асистент

Л. П. Омел'ян